

Eerste Kamer der Staten-Generaal

Minister van Buitenlandse Zaken
Mevrouw S.A.M. Kaag
Postbus 20061
2500 EB Den Haag

Binnenhof 22
postbus 20017
2500 EA Den Haag

telefoon 070-312 92 00
fax 070-312 93 90

e-mail postbus@eerstekamer.nl
internet www.eerstekamer.nl

datum 23 juni 2021

betreft *Gezamenlijke mededeling Stand van de politieke, economische en handelsbetrekkingen tussen de EU en Turkije*

ons kenmerk 169372U

Geachte mevrouw Kaag,

De leden van de vaste commissies voor Buitenlandse Zaken, Defensie en Ontwikkelingssamenwerking (BDO) en Immigratie & Asiel / JBZ-Raad (I&A/JBZ) hebben met belangstelling kennisgenomen van de Gezamenlijke mededeling van de Europese Commissie en de Hoge Vertegenwoordiger (HV) over de stand van de politieke, economische en handelsbetrekkingen tussen de EU en Turkije¹ van 20 maart 2021 en de kabinetsappreciatie van deze gezamenlijke mededeling die op 10 juni 2021 naar de Kamer is meegestuurd met de geannoteerde agenda van de Raad Algemene Zaken van 22 juni.² Daarnaast hebben de leden van deze commissies tevens kennisgenomen van de Commissiemededeling inzake het vijfde jaarverslag over de Faciliteit voor vluchtelingen in Turkije en het Commissierapport Turkije 2020.³ De leden van de fracties van **GroenLinks** en **D66** hebben naar aanleiding hiervan enkele vragen en opmerkingen. De leden van de fractie van **SP** sluiten zich graag aan bij de vragen van de leden van de fracties van **GroenLinks** en **D66**.

Vragen en opmerkingen van de leden van de GroenLinks-fractie

In de gezamenlijke mededeling over de betrekkingen tussen de EU en Turkije geven de Commissie en de HV een algemeen positief beeld van de samenwerking met Turkije op basis van de EU-Turkije Verklaring van maart 2016. De Commissie stipt een aantal zorgpunten aan (te weten de periode na februari 2020, waarin asielzoekers in Turkije juist aangemoedigd werden om via de landroute Europa binnen te komen, het trage verloop en de opschorting van terugkeer naar Turkije, en gelimiteerde hervestiging in de EU), maar geeft aan dat het aantal migranten en asielzoekers dat via zee overstak van Turkije naar Griekenland is gedaald van 3262 per dag in de maanden voor implementatie van de Verklaring, naar 165 per dag in 2019.⁴ De regering onderschrijft deze analyse in het

¹ JOIN(2021)8, zie ook dossier E210008 op www.europapaport.nl.

² *Kamerstukken I*, 2020-2021, 21501-02, CZ.

³ COM(2021)255

⁴ JOIN(2021)8 NL, blz. 9.

datum 23 juni 2021

ons kenmerk 169372U

blad 2

BNC-fiche. Kunt u een overzicht geven van de meest actuele situatie met betrekking tot de aankomst van asielzoekers via de Middellandse Zee in Europa? De humanitaire organisaties als Artsen Zonder Grenzen (AZG) en Sea Watch rapporteren geregeld over boten met vluchtelingen die in zee-nood geraken en velen die verdrinken. Kunt u een appreciatie geven van deze ontwikkelingen?

De leden van de GroenLinks-fractie missen in de analyse van de Commissie en de regering een zeer belangrijk onderdeel: de gevolgen van de EU-Turkije Verklaring voor asielzoekers. In verband hiermee wijzen deze leden erop dat de Verklaring onder andere heeft geleid tot het vastzetten van tienduizenden asielzoekers in 'Ontvangst- en identificatiecentra', ofwel hotspots op de Griekse eilanden, met als gevolg mensonterende situaties, zoals bekend uit het kamp Moria dat in september 2020 is verbrand. In kamp 'Moria 2.0' is de situatie ondertussen nog onverbetert. Naast deze impact op asielzoekers legt de 'hotspot-aanpak' ook een hoge druk op de lokale gemeenschappen op de Griekse eilanden, met xenofobie en conflict tot gevolg. Met het oog op een gelimiteerde ratificatie van het Vluchtelingenverdrag en de (door de Commissie in het Turkije Rapport 2020 geconstateerde) veelvoorkomende mensenrechtenschendingen en afbrokkeling van de rechtsstaat in Turkije, kunnen verder grote vraagtekens worden gezet bij de gevolgen van het opvangen van asielzoekers in Turkije. Hiernaast zijn de leden van de GroenLinks-fractie van mening dat een systeem waarin een 'ruil' van asielzoekers tussen landen plaatsvindt in essentie tegenstrijdig is met menselijke waardigheid. In dit kader hebben deze leden enkele vragen.

Hoe beoordeelt u de effectiviteit van de EU-Turkije Verklaring met inachtneming van de hierboven genoemde punten? De leden van de GroenLinks-fractie vragen of u hierbij specifiek kunt ingaan op de volgende doelen van de Verklaring die in de gezamenlijke mededeling genoemd worden:

- a) het herstellen van een juridisch gedegen en ordelijk toelatingssysteem,
- b) het beëindigen van irreguliere migratie van Turkije naar de EU,
- c) het voorkomen van sterfte van asielzoekers (wegens verdrinking),
- d) het tegengaan van smokkelaars, en
- e) het verbeteren van de leefsituatie van Syrische vluchtelingen in Turkije.⁵

Kunt u in uw beantwoording ook de stijging van aankomsten in Italië, Bulgarije, Cyprus en in mogelijke andere routes meenemen? Kunt u hierbij verder ingaan op de waarde die volgens u moet worden gehecht aan de gevolgen die maatregelen ter bestrijding van migratie hebben op asielzoekers zelf?

In het vijfde jaarrapport over de Faciliteit voor vluchtelingen in Turkije wordt uiteengezet hoe het totale beschikbare budget is aanbesteed. Hierbij wordt aangegeven dat de maatregelen in de tweede tranche, wegens de aanslepende crisis in Syrië, voor een groter gedeelte gericht is op ontwikkelingshulp.⁶ Wat is de inzet van de regering ten aanzien van aankomende voorstellen van de Europese Commissie over toekomstige financiering van de Faciliteit voor vluchtelingen in Turkije, gezien deze blijkbare noodzakelijkheid van hulp die de behoeften op de langere termijn ondersteunt?

Wat is de inzet van de regering tegenover een mogelijke voortzetting van de EU-Turkije Verklaring of een soortgelijke constructie? Bent u het met de leden van de GroenLinks-fractie eens dat het

⁵ COM(2021)255, Blz. 9.

⁶ COM(2021)255, Blz. 9.

datum 23 juni 2021

ons kenmerk 169372U

blad 3

onwenselijk is om dit systeem voort te zetten wegens de morele implicaties van het 'ruilen' van asielzoekers, de desastreuze gevolgen bij hotspots op de Griekse eilanden, en de wankele democratische, rechtsstatelijke en mensenrechtelijke positie van Turkije?

In de gezamenlijke mededeling wordt genoemd dat, zodra het aantal irreguliere grensoverschrijdingen tussen Turkije en de EU substantieel en duurzaam verminderd is, een vrijwillig programma voor toelating op humanitaire gronden zal worden geïmplementeerd.⁷ Hoe voorziet u de effectiviteit van deze regeling, gezien de vaak geconstateerde onwilligheid van Europese landen om asielzoekers op te nemen? Hoe voorziet u de medewerking van Nederland aan dit '*Voluntary Humanitarian Admission Scheme*'?

De leden van de GroenLinks-fractie wijzen er voorts op dat de EU-Turkije Verklaring in 2016 volgde uit een overeenkomst tussen de Europese Raad en Turkije. Deze leden benadrukken het belang van democratische controle (zowel nationaal als internationaal) op plannen met zulke verstrekkingen. Hoe beoordeelt u de mogelijkheden voor democratische controle die er bij de Verklaring in 2016 zijn geweest? En hoe kan volgens u in mogelijke nadere samenwerking met Turkije gezorgd worden dat er genoeg beslissende democratische controle uitgevoerd kan worden door nationale parlementen en het Europees Parlement?

In de gezamenlijke mededeling en het Vijfde jaarrapport wordt meermaals genoemd dat Turkije in februari tijdelijk besloot de grenzen met Europa niet langer te controleren en een vrije doorgang te bieden aan migranten. Het feit dat Turkije voor politieke doeleinden gebruik maakt van asielzoekers als een pressiemiddel is naar de mening van de leden van de GroenLinks-fractie verwerpelijk. Een van de punten die critici van de overeenkomst met Turkije vanaf het begin aan de orde hebben gesteld, was dat de EU met deze 'afhankelijkheid' van de EU ten aanzien van Turkije een onwenselijke ontwikkeling is waarvoor de EU hoge politieke en morele prijs betaalt. Hoe wil de EU deze afhankelijkheid verminderen? Zolang de EU-landen niet bereid zijn hun *fair share* te nemen in de ontvangst van vluchtelingen en migranten en zolang er een effectieve Europese asiel- en migratiebeleid ontbreekt, zullen dergelijke afspraken met derde landen als Turkije de EU alleen meer kwetsbaar maken voor chantage door die landen. Deelt u deze mening? Zo niet, waarop baseert u dit oordeel?

In het vijfde jaarrapport wordt aangegeven dat in december 2020 bijna 670.000 kinderen ten minste één keer steun hadden ontvangen uit het CCTE-programma.⁸ Kunt u bij de Europese Commissie nagaan hoe dit getal zich verhoudt tot alle aanwezige kinderen van schoolgaande leeftijd? Is er zicht op de groep vluchtelingenkinderen die geen onderwijs volgt? Zo ja, wat zijn de redenen dat zij geen onderwijs volgen, en waardoor hebben de uitgevoerde steunprojecten voor die kinderen blijkbaar onvoldoende effect? Kunnen de voorgaande vragen ook beantwoord worden met betrekking tot de 686.581 Syrische kinderen die in juni 2020 ingeschreven stonden voor het schooljaar 2019-2020 in het kader van PIKTES, maar dan in verhouding tot het totale aantal Syrische vluchtelingenkinderen van schoolgaande leeftijd, zo vragen de leden van de GroenLinks-fractie.

⁷ JOIN(2021)8 NL, blz. 10.

⁸ COM(2021) 255, blz. 11.

datum 23 juni 2021

ons kenmerk 169372U

blad 4

Vragen en opmerkingen van de leden van de D66-fractie

De leden van de D66-fractie onderschrijven het belang van goede betrekkingen tussen de Europese Unie en Turkije en hebben in het bijzonder nog enkele vragen u omtrent de Europese Commissie-mededeling inzake het vijfde jaarverslag over de Faciliteit voor vluchtelingen in Turkije. Zij lezen in uw brief van 10 juni jl. over de geannoteerde agenda voor de Raad Algemene Zaken van 22 juni 2021 een positieve appreciatie van de EU-Turkije Verklaring. Ook de brief van de staatssecretaris van J&V van 8 juni aan de Tweede Kamer is positief over het belang van de EU-Turkije Verklaring uit maart 2016.⁹ De leden van de D66-fractie hebben evenzeer waardering voor de inspanning van de Turkse overheid en de Turkse bevolking bij de opvang van de miljoenen Syrische vluchtelingen. Toch zien deze leden ook vele negatieve gevolgen van de uitvoering van de EU-Turkije Verklaring. De leden van de D66-fractie vinden dat er onvoldoende democratische controle heeft plaatsgevonden op het tot stand komen van deze verklaring. Ook de slechte situatie voor vluchtelingen op de Griekse eilanden blijft zeer zorgwekkend. Deze leden hebben begrip voor de complexiteit van de situatie ter plekke, maar vinden dat de EU altijd de inzet moet hebben om de mensenrechten van vluchtelingen en de gastgemeenschappen te waarborgen. De leden van de D66-fractie vernemen graag van u welke lessen te trekken zijn uit de negatieve gevolgen van de EU-Turkije Verklaring voor de toekomstige samenwerking tussen de EU en Turkije op gebied van asiel en migratie.

De leden van de D66-fractie lezen ook in het Vijfde jaarverslag over de Faciliteit voor vluchtelingen in Turkije een positieve appreciatie van de EU-Turkije Verklaring, naast aandacht voor zorgpunten zoals de trage uitvoering van hervestiging en spanningen rond de Grieks-Turkse grens. Deze leden lezen in dit verslag dat de prioriteitsgebieden voor bijstand aan vluchtelingen werden vastgesteld op basis van een brede en onafhankelijke behoefteanalyse, met bijzondere aandacht voor kwetsbare groepen.¹⁰ Hierbij wordt verwezen naar de behoefteanalyse in de *Needs Assessment Report* van de Europese Commissie, die voor het laatst is bijgewerkt op 31 oktober 2018.¹¹ In dit rapport wordt gesteld dat toegang tot hygiëne- en sanitaire artikelen in 2016 en 2017 niet beschikbaar was voor bijna de helft van de vluchtelingen in Turkije.¹² De leden van de D66-fractie betreuren het gebrek aan middelen om de hygiëne en waardigheid van vluchtelingen te waarborgen. Zij vragen of inmiddels recentere data over de behoeften van vluchtelingen in Turkije beschikbaar is, en of de beschikbaarheid van dergelijke middelen is verbeterd.

Het Vijfde jaarverslag stelt bovendien dat de ontwikkelingshulp zich ook richt op kwetsbare groepen en het maatregelen met een genderdimensie omvat, *"bijvoorbeeld bescherming van vrouwen en meisjes tegen seksueel en gendergerelateerd geweld en betere toegang tot seksuele en reproductieve gezondheidszorg."*¹³ De leden van de D66-fractie vernemen graag welke maatregelen er in het bijzonder worden getroffen om betere toegang tot seksuele en reproductieve gezondheidszorg te bewerkstelligen voor alle groepen meisjes en vrouwen. Welke obstakels worden hier ervaren en welke oplossingen worden daarvoor gevonden?

⁹ Kamerstukken II, 2020-2021, 2150-20, nr. 1699.

¹⁰ COM(2021) 255, blz. 7.

¹¹ Technical Assistance to the EU Facility for Refugees in Turkey (2017/393359/1).

¹² COM(2021) 255, blz. 58.

¹³ Idem, blz. 10.

datum 23 juni 2021

ons kenmerk 169372U

blad 5

Deze leden zijn verheugd met de aandacht voor genderaspecten binnen de aanpak van de faciliteit. In het verslag staat voorts dat *"aanvullende sociaaleconomische steun [wordt] verleend aan vluchtelingen met een profiel dat hen in staat zou moeten stellen toegang te krijgen tot de arbeidsmarkt. Deze steun is bedoeld om de inzetbaarheid van vluchtelingen te vergroten en is bedoeld voor beroepsopleiding, taalcursussen, loopbaanbegeleiding, opleidingsprogramma's op de werkplek en vereenvoudiging van het proces van werkvergunningen ter ondersteuning van zowel Syrische vluchtelingen als gastgemeenschappen."*¹⁴ Op 3 juni 2021 vond een PACE-webinar plaats over gender en migratie ten behoeve van het rapport 'Gender Mainstreaming of Migration Policies'.¹⁵ Tijdens deze webinar vertelde ambassadeur Hayriye Nurdan Erpulat Altuntas, Directeur-Generaal bij het Directoraat-General voor Immigratie, Asiel en Visa van het Turkse ministerie van Buitenlandse Zaken, dat vrouwen en andere vluchtelingen aangemoedigd worden om onderwijs te volgen en werk te vinden. De leden van de D66-fractie ontvangen graag meer informatie over deze programma's en de manier waarop vrouwen uit de vluchtelingengemeenschappen in Turkije worden aangemoedigd om gebruik te maken van dergelijke steun.

De leden van de vaste commissies voor Buitenlandse Zaken, Defensie en Ontwikkelingssamenwerking (BDO) en Immigratie & Asiel / JBZ-Raad (I&A/JBZ) zien de beantwoording van deze vragen met belangstelling tegemoet en ontvangen deze graag binnen vier weken na dagtekening van deze brief.

Hoogachtend,

prof. dr. E.B. van Apeldoorn
Voorzitter van de vaste commissie
voor Buitenlandse Zaken, Defensie en
Ontwikkelingssamenwerking

Hoogachtend,

M.H.M. Faber - van de Klashorst
Voorzitter van de vaste commissie
voor Immigratie en Asiel / JBZ-Raad

¹⁴ Idem, blz. 15.

¹⁵ Voor samenvatting en link van de webinar: <https://pace.coe.int/en/news/8337>.